

70 éves a Videoton

LÓRODI ATTILA

lorodi.attila@eqnet.hu

2008-ban ünnepelte működésének 70. évfordulóját egy nagy múltú cégcsoport, amely szinte a csodával határos módon túlélte a rendszerváltást, ma is térségünk egyik legjelentősebb elektronikai gyártó vállalata. Mivel a Videoton története elválaszthatatlan része a magyar ipartörténetnek, talán érdemes dióhéjban összefoglalni ennek a hét évtizednek a legfontosabb állomásait. Írásom a teljesség igényével készült, de terjedelmi és egyéb korlátok miatt ez eleve reménytelen, mégis meg kell próbálnom!

Európában 1938-ban még béke volt, de mindenki sejtette, hogy a következő háború elkerülhetetlen. Így gondolta ezt Weiss Manfréd, a híres csepeli gyáros és Brázay Kálmán kormány-főtanácsos is, akik megalapították a Vadásztöltény Csappantyú Gyutacs és Fémárugár Részvénytársaságot. Az alapító okiratot ugyan a mai napig nem sikerült megtalálnunk, de ismeretes Székesfehérvár Törvényhatósági Jogú Város Közgyűlésének több olyan 1938-as közgyűlési jegyzőkönyve, amelyben adókedvezményekről, infrastrukturális beruházásokról, a munkaerő biztosításáról olvashatunk.

Tény, hogy a gyár mai, fehérvári telephelyén, néhány épületben elkezdődött a próbagyártás és 1939-ben megindult a folyamatos termelés. Már 1942-től, majd a közeledő front miatt még inkább, az Rt. összes üzeme katonai ellenőrzés alá került, sőt 1944-ben a gyár nyugatra telepítésének tervei is aktuálisak lettek. Székesfehérvár különösen sokat szenvedett a II. Világháborúban, háromszor cserélt gazdát, de a főleg a vasútállomás környékét ért szőnyegbombázások a Vadásztölténygyárat nem érintették. Jó volt viszont a Vörös Hadsereg információs szolgálata, mert 1945-ben a közeli Öreghegyről ágyútűz alá vették az egyébként kitűnően álcázott gyárat, bár a termelőeszközök nagy részét, a nélkülözhetetlen munkásokkal együtt adigra már Ausztriába telepítették. 1945 tavaszára az épületek 90%-a megsemmisült, az el nem hurcolt gépek a romok alatt hevertek. 1945

nyarától az államosításig, eltakarítva a romokat, kijavítva a megmaradt gépeket fém- és asztalosipari termékeket, állatgyógyászati szereket készítettek, lópatkótól az egérfogóig, kapanyéltól a kisszekérig mindent, amire égetően szükség volt. A Vadásztölténygyár Részvénytársaság fehérvári üzemét 1948 áprilisában államosították, e naptól kezdve főleg szovjet és jugoszláv megrendelésre dolgozott, véleményem szerint a háborús jóvátétel kielégítésére termelt.

Jelentős technológiai változást az 1953-ban beindult Dongó segédmotor gyártása hozott. Úgy gondolom nem túlzás, hogy ezzel a több tízezer sorozattal kezdődött a Videoton tévutaktól, megtorpanástól és válságtól sem mentes sikorsorozata. A Dongó története már-már műszaki anekdota, ugyanis a Magyar Motorsport Szövetség kapta azt a „pártfeladatot”, hogy fellendítendő a hazai versenymotorozást, vásároljon nyugatról néhány kiváló motorkerékpárt. Nagy üzlet lehetett, mert az olasz cég ajándékba még két Moscito kerékpár-segédmotort is küldött a szövetségnek. Az ajándékot persze le kellett adni az illetékes minisztériumnak, amelyik a „profilgazda” Csepeli Motorkerékpárgyárnak továbbította. Ők viszont javában a Csepel 125-ös gyártáselőkészítésén dolgoztak, hónapokig ki sem bontották a ládákat. A főminiszter megelégedve a huzavonát, hívatta Papp István elvtársat, a VT új igazgatóját, kiadva a parancsot: ilyet gyártsatok! Az egyik Moscito-t ezer darabra szétszedve

teljesen lemásolták, a fehérvári lehetőségekhez technologizálták, a másikat fásasztották, járatták, kerékpáron kipróbálták. Idős kollégák legalábbis így mesélték, a lényege biztosan igaz; még a gyújtógyertyát is Fehérvár készítette, ami – lévén kerámiaipar – igencsak idegen terület volt. A Dongót követő Berva és Panini robogók motorblokkjai már természetesen saját mérnöki konstrukciók voltak, nagyon sok futott belőlük a hazai utakon.

Az 1954-es esztendő még fontosabb változást hozott, párthatározat alapján el kellett indítani a híradástechnikai alkatrészgyártást, ezzel a lépéssel kerültünk ténylegesen az elektronikával foglalkozó cégek közé. Elsőként forgókondenzátorokat, potenciómétereket, majd hangszórókat terveztek és technologizáltak, és 1955-ben a Jubilate rádiókészülékkel megindult a rádiókészülékek sorozatgyártása is. Érdemes itt is egy apró kitérőt tennünk. Igaz, hogy ez az első rádiókonstrukció még a Telefunken hasonló nevű készülékének „honosítása” volt, de néhány év múlva már tranzistoros asztali rádiók egész sora került ki a tervezőmérnökök keze alól, alig tíz évvel a tranzistorok felfedezése után!

Akkor, a hatvanas évek elején még nagyjából követni tudtuk a világot, de mi műszakiak (úgy gondolom az egész országban), nagyon jól érzékeljük, hogy a következő évtizedekben rohamosan növekedett a távolság a nyugati világ és a szocialista tábor műszaki és technológiai színvonalában. Sokszor a legboszszantóbb nem is a korszerű alkatrészek elérhetetlensége volt, hanem azok az adminisztratív korlátok, amikor egy szakfolyóirat cikkének fénymásolásához például titkos-ügykezelési engedély kellett, vagy az alkatrészgyártók katalógusait szinte úgy kellett becsempészni a fejlesz-

tésre, nem beszélve a telefonálás nehézségeiről. No és persze évtizedekig nem utazhattunk, egy korszerű gyárról fogalmunk sem lehetett, mint ahogyan a konstrukciók ár-érték arányaival is már csak a hetvenes évek közepétől foglalkozhattunk. Minderől persze nem a magyar, lengyel, cseh stb. mérnökök tehetek, többször leírtam már, hogy a mérnöktársadalom a lehetőségekhez képest a maximumot nyújtotta a szocializmus éveiben is!

1958-ban elkészült a Munkácsy televízió prototípusa, 1959-ben pedig megindult a sorozatgyártása – ezzel a „legendás” készülékkel a VT végleg elkötelezte magát az elektronika mellett. Néhány év múlva, 1962-ben a több lábbon állás stratégiáját követve beindult a magasabb követelményeket igénylő katonai rádióadó-vevők gyártása és a szórakoztató elektronikai termékek hazai szervízhálózatának kiépítése is megkezdődött.

1963-ra elkészült az egymilliomodik rádiókészülék, 1965-re a gyár dolgozóinak létszáma megközelítette a 10 ezer főt. Hamarosan licenzvásárlás alapján, a Tabon létesült gyár egységben kapcsolóüzemű tápegységek, majd ferritgyűrűs memóriakártyák gyártásával a számítástechnikai üzletág is kialakult. 1972-re immár teljessé vált a Videoton termékstruktúra, ami közszükségleti, speciális (katonai) és számítástechnikai elektronikából és természetesen a hozzá kapcsolódó teljes technológiai vertikumból állt: fa- és műanyag előlapos kávyagyártás, fémmegmunkálás, műanyag fröccsöntés, raktározás, szállítmányozás, valamint hazai és külföldi szervízhálózat.

Néhány év múlva a kaliforniai Dataproducts cégtől vásárolták meg különféle nyomtatók gyártási jogát, amely kapcsolatnak szintén van egy kevesek által ismert „utóélete”. A készülék egyik lényeges elektromechanikus egysége, a „kalapácsspad” szinte hihetetlen, de több mint három évtizedig majdnem változatlanul piacképes termék volt! Utoljára, – szinte a világon egyetlenként, a Videoton telephelyén egy kis magyar kft. gyártotta, biztos megélhetést adva majd húsz esztendőn keresztül vagy másféltucat munkavállalónak.

Mind a katonai készülékek, mind a számítástechnikai gyártmányok kezdetben teljes egészében idegen konstrukciók voltak, de itt is dolgozott egy folyamatosan bővülő mérnökcsapat, amelynek tervei nyomán egyre korszerűbb, modernebb elektronikák, saját tervezésű készülékek születtek. A Videoton Külker. Rt., a Videoton Fejlesztési Intézet és a Münchenben bejegyzett Waltham GmbH. mind aktív részesei voltak ennek a munkának.

Az igényekhez képest kissé később indult meg a színes televíziók gyártása, amiről sajnos sokaknak még mindig a „robbanós” ColorStar készülék jut az eszébe. Feltétlenül emlékeztetnünk kell azonban arra a tényre, hogy ez a televízió alapjában egy szovjet konstrukció volt, Veszprémben készült a képcsővel szerelt káva, Fehérváron az összeállítás, csomagolás. A szovjet partnernek szerelt kávéval „fizettünk” és komoly harcot kellett vívni azért, hogy a következő típus ilyen kényszergyártására már ne kerüljön sor.

Ennél lényegesen gyümölcsözőbb volt az 1980-ban indult, és akkoriban ilyen területen ritkaságnak számító AKAI-Videoton kooperáció, aminek legfontosabb „hozadéka” a nagyszorozatú hangdoboz-gyártás megvalósítása. Az együttműködés később Hi-Fi-torony elemek (lemezjátszó, kazettás magnó) és szett gyártására, valamint videomagnókra is kiterjedt. A nyolcvanas évek végére sikerült tető alá hozni a televíziógyártás technológiai megújulását jelentő Thomson kooperációt és 1988-ban a Videoton kezdte meg a hazai CD lemezek gyártását is. Sajnos a televíziók korszerűsítésének komoly ára volt, a KGST piac összeomlása miatt a megterülésről már nem beszélhattünk.

Érdeemes megemlíteni, hogy a három terület (Televíziógyár, Rádiógyár,

Számítástechnikai Gyár) közül a legnagyobb nyereséget éppen a katonai, másodsor a komputergyártás hozta, így nem csoda, hogy a Varsói Szerződés és a KGST összeomlásával éppen a speciális és a számítástechnikai piacok elvesztése gyorsította meg az elkerülhetetlen csődöt. Már megváltozott munkaköröm kapcsán jelen voltam azon az utolsó, úgynevezett ártárgyaláson, amikor a nagykereskedelmi vállalatok képviselőjétől szerettünk volna legújabb saját fogyasztói elektronikai rádióknak vásárlására konkrét mennyiséget jelentő nyilatkozatot kapni, de 1988-ban ez már szóbeli ígéretként sem sikerült. Végül az 1989-90-ben eladott mennyiség nyeresége még a szerzői költségeket sem fedezte, nemhogy a teljes fejlesztést, gyártásbevezetést.

Már akkor látszott, hogy a szórakoztatóelektronikai termékeink is egyértelműen versenyképtelenek, nem volt tehát csoda, hogy 1991-ben megtörtént a csődbejelentés és a Videoton szervezetek felszámolása. Ez az év szerte az országban, nagyon sokak számára ebből a szempontból szomorú, tragikus esztendő volt, egyben egy új fejezetet nyitott mindannyiunk, így az újjáalakult Videotonnak is. A vállalatcsoport több, mint ötven év után ismét magánkézbe került és mint Videoton Holding Rt. elindulhatott egy teljesen új növekedési pályán!

Az elmúlt közel húsz év legalább annyira változatos és jelentős a Videoton életében, mint a korábbiak. A helyzetfelmérést komoly stratégiai döntések követték, az új vezetés a vállalatot átszervezte és átmenetileg a kis hozzáadott értékű bérmunkák vállalásában látta meg a kiutat.

Nagyon jelentős, egyben már magasabb szintű gyártási kooperáció volt az 1994-ben indult IBM-Slider,

majd az 1995-ös, közel 16 millió márká értékű beruházást igénylő 3,5"-os HDD gyártás. Az IBM kapcsolat egyben kiváló referenciát is jelentett további szerződéses partnereinknek, így a gyártási paletta egyre színesedett. 1996-ra sikerült a veszteséges termelést nyereségesre fordítani, egyben megtörtént a privatizáció második szakasza is, az eddigi banki tulajdonrészt kivásárolva, immár 100%-os magyar magántulajdonú vállalatcsoport jött létre. Ebben az évben folytatódott az IBM gyártásbővülés, elindult a mini-Hi-Fi készülékek gyártása, megindultak az informatikai, autóelektronikai és háztartási-kisgépgyártási kooperációk, sőt még gyártókapacitások növelésére is sor került; Kaposvár, Törökszentmiklós, Kunhegyes, Salgótarján gazdagodott újabb Videoton telephellyel, munkalehetőséggel.

1997-re már az új stratégiai elképzelések szerint komplex gyártási szolgáltatások, gyártástámogató és termékfejlesztő mérnöki munkák is napirendre kerülhettek, tovább bővült az IBM gyártókapacitás, Philips, Kenwood, Sanyo, Texas stb. termékek, Sony, Tannoy hangdobozok kerültek ki a telephelyek gyártócsarnokaiból. A következő években tovább bővült a már itt termeltető cégek termékvalasztéka, beindult a Goodmans autótóhangszórók gyártása, a félmillió darabszámot is meghaladta a Sony hangdobozok gyártása, 1999-ben pedig már Bulgáriában is gyárat vásároltunk. Ide lehetett kihelyezni azoknak a termékeknek a gyártását, amelyek nálunk már gazdaságtalannak bizonyultak, így lehetett megmenteni, sőt továbbfejlesztteni például a Philips hajszáritó gyártást. A nálunk gyártató cégek felsorolása ma már szinte lehetetlen és természetesen vannak, akik távoznak, vagy csökkentik jelenlétüket, ahogyan azt a mai világgpiaci követelmények diktálják.

2002-re amerikai lapértékelés szerint a világ Contract Electronics Manufacturing cégeinek rangsorában bekerült az első 30, Európában pedig az első 10 közé! A Videoton Holding ZRt. ezt az előkelő helyezést azóta is tartja, sőt az európai rangsorban előbbre is lépett. Belépésünk az

Európai Unióba tovább javította a cég pozícióit, bár természetesen a versenyhelyzet is fokozódott, különösen kemény kihívást jelent mindenkinek a kínai, távol-keleti munkaerőpiac jelentkezése. A Videoton Holding által foglalkoztatottak száma napjainkban átlagosan 10 ezer fő, ami úgy gondolom nem csekélység!

Évek óta foglalkoztat a kérdés; mi a titka a Videoton múltbéli és mai sikereinek? Van-e egyáltalán titok, recept? Elsőnek említem a szerencsét, bár nem ez a legfontosabb, hiszen rajtunk kívülálló dolog. A világ elektronikai (és egyéb iparági) termelése nagyjából 25-30 évvel ezelőtt alakult át úgy, hogy szigorú minőségbiztosítási világszabványok alkalmazásával elkülönült a kutatás-fejlesztés a gyártástól. Gyártani mindig ott kell (és ez minőségromlás nélkül lehetséges is) ahol azt a leggazdaságosabban meg lehet valósítani! Ennek érdekében alakultak meg az olyan kizárólag gyártásra szakosodott nagy cégek, mint például a legismertebb Flextronics. Ebben a kialakuló világgpiaci rendszerben tudta megtalálni helyét és szerepét a Videoton!

Másodiknak feltétlenül a majdnem legfontosabbat tartom: meg kellett hozni időben egy nagyon nehéz és sokak számára fájdalmas döntést, le kellett mondani a saját fejlesztésekről, a saját márkanév alatt forgalomba hozandó termékekről! A Videoton Holding nagyjából 2005-ig még fenntartotta például a saját név alatti televízió gyártást, fejlesztést, de elkerülhetetlen volt, hogy ezt is feladja. Rendelkezett viszont egy közel félévszázados gépipari, faipari, műanyag-ipari és általános elektronikai gyártási tapasztalattal – ezt kellett időben felismerni és érvényesíteni. A döntés megtörtént, és helyes döntés volt!

Harmadszor a talán legfontosabb, az emberi tényező! Oly sokat beszélünk mostanában erről is, de kevesen fogalmazzák meg mit is értenek alatta. Talán bátor vagyok (mert lehetek), de megpróbálom: a Vadásztölténygyárban, a Videotonban dolgozó mindig bizonyítani akartak! Bizonyítani akarták 1939-ben, hogy tudnak olyan gyutacsot készíteni, mint Magyaróváron. Bizonyították, hogy

minden fizetség nélkül, kizárólag az élni akarás ösztönétől hajtva tudnak a romokból új gyárat építeni, hogy tudnak olyan kismotorokat gyártani, mint a „nagyok”. És azt is bizonyították 1955-58-tól, hogy tudnak olyan jó rádió- és televíziókészüléket tervezni, gyártani, mint a nagy múltú budapestiek, hogy képesek nagy megbízhatóságú, speciális rádióadó-vevőket és komoly számítógépeket készíteni a Szovjetunió és a szocialista tábor részére! És bizonyították napjainkig, bizonyítják ma is, hogy a megváltozott piaci körülmények között, normális piaci versenyben is képesek gazdaságosan, versenyképesen elektronikát gyártani. Ez lehet a titok, ami egyáltalán nem is titok!

Meggyőződésem, hogy a mai műszakiak, a mai mérnökgeneráció is meg fogja találni a titok nyitját, hiszen az csak természetes dolog és nem csoda, hogy értelmes célokért, gondolkodva és jól kell dolgozni, nem csodákra, szülői- és állami támogatásokra, segélyekre várva létezni.

Lehet, hogy egy mai műszaki nem érzi már át soha azt a csodát, amit én éreztem huszonéves koromban, mikor az első áramköröm „megszólt”, de talál a munkájában sok-sok egyéb örömet és szépséget, – hiszen csak így érdemes élni!

A szerzőről

LÓRODI ATTILA 1961-ben érettségizett a Puskás Tivadar Távközlési Technikumban, majd 1963-ban üzemmérnöki oklevelet szerzett. Gyártmányfejlesztőként dolgozott a Vadásztölténygyár-Videoton akusztikus, majd rádiófejlesztési osztályán 1988-ig. Akusztikai célműszerekkel, zeneszerekre kialakításával, kvadrofon kísérletekkel, hangdobozok szubjektív akusztikai értékelésével, sztereó rádiókészülékek hangrészeinek fejlesztésével, a digitális technika népszerűsítésével foglalkozott. 1989-93-ig a Videoton Audiotechnikai és Elektronikai Kft. marketingese, majd a felszámolásban műszaki munkatársként eltöltött évek után a Videoton Holding Zrt. marketing és PR menedzsere lett. A székesfehérvári szervezet egyik alapító tagjaként a HTE aktív munkatársa volt. 2008 óta ténylegesen nyugdíjas. Cikkei jelentek meg a Rádiótechnika, a Fejér Megyei Műszaki Élet és a Híradástechnika című folyóiratokban.